

Veselý odchod nejchudšího prezidenta

Za vlády Josého Mujiky od roku 2010 byly povoleny potraty, schváleny sňatky homosexuálů a legalizován prodej marihuany. Uruguayci však tohoto politika milují především proto, že ani v prezidentském postu neopustil extrémně skromný způsob života.

José Mujica, odcházející uruguayský prezident.
foto: Montáž Richard Cortés, Česká pozice

Nejchudší prezident na Zemi mohl z postu odejít jako boháč. Nejmenovaný arabský šejk mu totiž loni v listopadu za jeho ojetého volskwagena „brouka“ z roku 1987 nabídl milion dolarů. Hlava Uruguaye José Mujica, který ve svém postu končí 1. března, si však image skromného socialisty nepokazil. Nabídku za svého čtyřkolového miláčka, s nímž ho za 30 let používání pojí pevné pouto, odmítl, protože by urazil přátele, kteří se mu na modré auto kdysi složili.

Nějakou dobu však uruguayský prezident Mujica nad částkou váhal. Nikoli proto, že by za ni mohl opravit svou zchátralou farmu na okraji Montevidea, kde žije místo paláce pro hlavu země a pěstuje chryzantémy, ale proto, že by výtěžek mohl věnovat bezdomovcům. Tato historka ukazuje, proč je 79letý politik, kterému Uruguayci přezdívají Pepe, u svých spoluobčanů natolik oblíbený. A nejen u nich.

Strýcovské charisma

Žádný Mujikův předchůdce v čele 3,5milionového státu, jenž patří mezi nejvyvinutější v Latinské Americe, nebyl ve světě stejně známý jako tento muž s vizáží bodrého strýce, který návštěvu nikdy nezapomene pohostit panákem kořalky. Není za tím pouze odmítání pompéznosti prezidentského postu, odevzdávání 90 procent platu na charitativní účely a extrémní skromnost, kterou by mohl své kolegy vyučovat, ale i reformy, které Uruguayi zajistily průkopnictví nejen z kontinentálního, ale i globálního hlediska.

Zemička vmáčknutá mezi giganty Brazílii a Argentinu je považovaná za nejliberálnější v Jižní Americe. Jako první v regionu tu v roce 1913 legalizovala rozvody a o čtrnáct let později dala ženám volební právo.

Za „Pepeho“ tu v roce 2011 povolili interrupce a v roce 2013 umožnili sňatky homosexuálům. Za vlády Mujikovy levicové Široké fronty se Uruguay stala prvním státem na světě, kde všechny děti na prvním stupni státních škol mají vlastní počítač. Největší poprask však vyvolalo, když se v létě 2013 rozhodla legalizovat marihuanu.

Erární dealer

Kontroverzní krok se teprve zavádí do praxe, takže je brzy na jeho hodnocení. Osoby, které si budou chtít tuto lehkou drogu koupit, se musejí registrovat, být plnoleté a mít uruguayské občanství, což má zabránit tomu, aby Montevideo nevzaly útokem trajekty z Buenos Aires plné argentinských turistů natěšených na legální rauš. Uruguay nechce být novým Nizozemskem, kde je „tráva“ sice zakázaná, ale represivní složky několik desetiletí nad její veřejnou distribucí na příkaz z nejvyšších míst zavírají oči, takže hulící turistika kvete.

Každý zaregistrovaný má v Uruguayi měsíčně nárok maximálně na 40 gramů marihuany, které mu prodají v lékárnách. Zájemce si také může vypěstovat vlastní „hulení“, ale nesmí mít více než šest rostlin. Existovat budou i kuřácké kluby, kde opět pod dohledem speciálně zřízeného úřadu, budou moci pěstovat 99 „kytek“.

Zbytek nabídky pro odhadovaných 180 tisíc spotřebitelů s roční poptávkou 25 tun musejí vypěstovat prověřeni farmáři – na zakázku. Podle odhadů podporovatelů zákona by měla stačit plocha o rozměrech 30 fotbalových hřišť. Stát se tím z hlediska kritiků legalizace prodeje marihuany stává dealerem. Nijak nepřekvapuje, že je proti konzervativní opozice či katolická církev, za kterou káravě na adresu Uruguaye promluvil i papež František. S novým zákonem ale nesouhlasilo v době jeho vyhlášení podle průzkumů ani šest z deseti obyvatel.

Uruguayský příspěvek lidstvu

Mujica, který dle svých slov konopí nikdy nekouřil, a ani ho nehodlá na svých pozemcích za Montevideem začít pěstovat, v rozhovoru pro brazilský list Folha de Sao Paulo řekl:

„Marihuanu nehájím, byl bych raději, kdyby vůbec neexistovala.“ A dodal: „Starost nám nedělají ani tolik drogy jako nelegální obchod s nimi.“

„Uruguay chce legalizaci marihuany dát svůj příspěvek lidstvu, ale ustoupíme od ní, pokud se ukáže, že se experiment nedaří,“ říká Mujica

Je přesvědčen, že válka proti narkotikům a veškeré represe přinášejí více škody než užítku. „Pokusíme se skončit s nezákonností a přivést trh s marihuanou na světlo,“ obhajoval proto krok před voliči. V jiném rozhovoru pak prohlásil: „Uruguay chce legalizaci marihuany dát svůj příspěvek lidstvu, ale ustoupíme od ní, pokud se ukáže, že se experiment nedaří.“

Inspirovala se rebelií, díky níž moc na Kubě strhl do svých rukou Fidel Castro. Jenže rovinatá Uruguay není kvůli přehlednému terénu pro taktiku běžné guerilly vhodná. Jediné místo, kde se povstalcům nabízel úkryt, byla metropole Montevideo. Zde podnikali svoje akce proti demokraticky zvolené vládě.

Říkali mu Květinář

Nejčastější byly přepady bank a únosy lidí z establishmentu. Došlo i na popravu agenta FBI, který jihoamerické kolegy učil, jak levicové nespokojence vyslýchat pomocí mučení.

Nejznámější byl koordinovaný přepad několika bank a policejní stanice ve městě Pando v říjnu 1969, ze kterého se snažili dostat v maskování za pohřební průvod.

Mujica, který kvůli své dosavadní profesi dostal přezdívku Florero (Květinář), byl během té doby šestkrát postřelen, třikrát uvězněn, ale z vězení se dokázal dvakrát dostat vykopanými tunely. Po čtvrtém zadržení měl utrum.

Od roku 1973 byla u moci vojenská diktatura, která se s oponenty nemazlila. Bez skrupulí Mujiku a jeho zadržované spolubojovníky prohlásila za rukojmí, kteří budou popraveni, pokud Tupamaros budou pokračovat ve svých akcích. „Pepe“ navíc dva roky z věznění strávil v samotce na dně bývalé studny, kde se „naučil komunikovat s mravenci“.

Exguerillero nevadí

Ven se dostal na amnestii až poté, co v zemi byla v roce 1985 obnovena demokracie. Brzy se začlenil do Široké fronty, která se na základě voleb a umírněné rétoriky snažila dosáhnout zvolení prvního levicového prezidenta v dějinách Uruguaye. Povedlo se jí to v roce 2004, kdy zvítězil onkolog Tabaré Vázquez. Mujica se v jeho vládě ujal postu ministra zemědělství. Na ten nejvyšší si muž, který se chlubí vegetariánskými návyky a netají ateismem, počkal pět let – do dalšího hlasování.

Exguerillero v čele Uruguaye je obdobná situace, jako by se nejvyšším představitelem Německa stal bývalý bojovník Frakce Rudé armády. V Evropě nemyslitelné, ale v Latinské Americe realita, která veřejnost příliš neznepokojuje.

Mujica, u něhož není jasné, na kterých činech Tupamaros se podílel, se ke své problematické minulosti několikrát vyjádřil. „Dělal jsem chyby jako kdejaký kluk ze sousedství,“ prohlásil, jako by se ideologicky podbarvená kriminalita rovnala krádeži přezrálých hrušek. Ale uznal svůj omyl, že společnost pro pokrok potřebuje avantgardu, která jí lepší život vnutí.

Cesta do prvního světa

Od osmdesátých let se o pokrok snaží zákonnou cestou. Z Evropy, kde je jistá podpora v nezaměstnanosti, rodičovská dovolená, podpora na děti nebo zdravotní pojištění, se nelze na Mujiku a jeho spolustraníky dívat jako na zastydlé komunisty. Jen se totiž snaží, aby tyto vymoženosti byly dostupné všem i v jejich zemi. A nikoli zadarmo, žadatel o podporu v nezaměstnanosti musí být připraven pomoci například při shrabávání listí nebo bílení radnice.

Bezdětný prezident, který žije se svou manželkou-exrevolucionářkou, má na postupné cestě své země do prvního světa, do kterého se Uruguayci chtějí začlenit, velký podíl

Od doby, co se levice v roce 2005 ujala moci, Uruguay zaznamenává zhruba pětiprocentní hospodářský růst, což vedlo k velkému poklesu počtu chudých – ze 40 na 13 procent. Roste střední třída, takže je ekonomicky i sociálně srovnatelná s postkomunistickými státy v Evropě. Bezdětný prezident, který žije se svou manželkou-exrevolucionářkou, má na této postupné cestě své země do prvního světa, do kterého se Uruguayci chtějí začlenit, velký podíl. Svým dobráckým přístupem totiž pomáhal obrušovat hrany vnitropolitických sporů.

Nadhled ztratil stejně jako téměř celý národ jen před rokem při fotbalovém mistrovství světa. Odmítal totiž i po zhlédnutí jasně prokazatelných záběrů uznat, že největší hvězda jejich týmu Luis Suárez při vítězném zápase s Itálií zákeřně pokousal soupeře. Fotbalová asociace FIFA hráči tehdy na čtyři měsíce zastavila sportovní činnost, za což ji Mujica nazval „spolkem starých zkurvysynů“.

Rady za zápraží

Vážněji Mujiku kritizují jen radikální studenti, podle kterých se zpronevěřil svým mladistvým ideálům. Především mu vyčítají, že více neusiluje o potrestání těch, kteří se za vojenské diktatury dopouštěli zločinů proti lidskosti. Dosud jsou za to stíhány jen největší ryby. „Pepé“ však vyzývá Uruguayce, aby se dívali do budoucna.

Z pozice respektovaného staršíny, který sedí na zápraží své skromné haciendy, hledí třínohou fenku Manuelu a žoviálně promlouvá k národu, může Mujica dění ve své vlasti nadále usměrňovat

Pravice Mujiku kritizovala za chaotické řízení vlády, navzdory tomu má nyní podporu 60 procent občanů. Od 1. března však v prezidentském postu končí. V Uruguayi nesmějí

prezidenti vykonávat dva mandáty po sobě. V postu ho nahradí všem známý Tabaré Vázquez, který byl hlavou země před spolustraníkem Mujikou.

Vzhledem ke kmetskému věku loučícího se politika nikdo nepředpokládá, že by ještě Mujica na nějaké posty aspiroval. Nicméně z pozice všeobecně respektovaného staršiny, který sedí na zápraží své skromné haciendy, hladí třínohou fenku Manuelu a žoviálně promlouvá k národu, může dění ve své vlasti nadále usměřňovat.

[Tomáš Nidr](#)

http://ceskapozice.lidovky.cz/uruguay-vesely-odchod-nejchudsiho-prezidenta-na-svete-p1y-/tema.aspx?c=A150226_132347_pozice-tema_lube